PÄIVÄSTÄ TOISEEN

Teatterin ytimessä on nyt se, mitä on tapahtunut suomalaiselle hyvinvointivaltiolle. **JOHTAJA HELENA KALLIO, TEATTERIMUSEO**

24.09.12

Aurinko nousee

Helsingissä kello 7.10
ja laskee kello 19.13
Oulussa kello 7.07
ja laskee kello 19.11
Utsjoella kello 7.01
ja laskee kello 19.05

Päivän sana

24.9. Herra, sinä valmistat meille rauhan. Myös se on sinun tekoasi, niin kuin kaikki mitä me olemme saaneet aikaan. Jes. 26:12
25.9. Mutta sinun kuolleesi heräävät eloon, heidän ruumiinsa nousevat ylös. Tomuun vaipuneet, herätkää ja riemuitkaa! Jes. 26:19

Nimipäiviä

Tänään maanantaina: Alvar, Auno
Huomenna tiistaina: Kullervo

Mietelause

Koulun pitäisi rohkaista lasta kulkemaan siihen suuntaan, jossa hän löytää elämäänsä merkitystä ja mielihyvää.

Tal Ben-Shahar

MERKKIPÄIVIÄ

50-VUOTIAS

4H-toiminnanjohtaja **Merja Kuukka** 25.9. Luumäki. Vastaanotto Lemillä 29.9.

Lähetä merkkipäiväilmoitus Maaseudun Tulevaisuuteen

Julkaisemme vain päivänsankarin suostumuksella lähetettyjä merkkipäivätietoja. Kirjallisesti lähetettävissä tiedoissa tulee olla merkkipäivän viettäjän nimi, ikä, merkkipäivän ajankohta, titteli, kotipaikka ja lyhyt maininta merkkipäivän vietosta. Kuvaksi käy mustavalko- tai värikuva. Palsta on maksuton. Tiedon tulee olla perillä viisi päivää ennen lehden ilmestymistä. Osoite: Maaseudun Tulevaisuus, ”Merkkipäivät”, PL 440, 00101 Helsinki, tai sähköpostilla *merkkipaivat@maaseuduntulevaisuus.fi*

LUKENUT MIES

Ylen yksipuolista

Kansakuntaa saattaa tuskaisesti hiertää hiekanmuru kengässä vuosikymmeniä. Kun se poistuu, vaiva unohtuu nopeasti.

Takavuosien vakioharmi oli Yleisradion omahyväinen yksipuolisuus. Pitkän Yle-uran (1974–2010) tehneen taloustoimittaja **Seppo Konttisen** pamfletti kertoo, että hiekanmuruilla ei ollut aavistustakaan aiheuttamastaan harmista. Hiekanmurut uskovat tehneensä arvokasta työtä

Nykysuomalaisille Reporadio tai Erkki Raatikaisen (sd.) normalisointi ovat utuisia kuvia esihistorialliselta ajalta. Puoluepolitiikan tunkeutuminen joka sopukkaan tuntuu nyt puistattavalta.

Todellisuudessa puoluepolitisoituminen oli vastareaktio sille, kun Ylen ajankohtaistoimittajat alkoivat yhtäkkisesti tunnustaa 1960-luvun lopun muodikasta sosialidemokraattista uskoa. Muut halusivat osille. Kieltämättä mentiin järjettömän pitkälle, kun puolueilla oli omat sääennustajatkin.

Ylipolitisoitumisen ja yksipuolisuuden ongelma ratkesi vasta, kun Yleisradion monopoli murrettiin.

Politiikan kritiikki on kirjassa vain sivujuonne. Vihaisemmin saavat korvilleen vastenmieliset johtajat. Olli Alho ei nimittänyt Konttista päällikön paikalle. Arne Wessberg meni Nokian hallitukseen.

Suuri konna on myös Ulpu

Iivari (sd.) jolle puolueen isot pojat antoivat hallintoneuvoston varapuheenjohtajana likaisen urakan, pääjohtaja Reino Paasilinnan (sd.) erottamisen. Johtaja Seppo Härkönen (kesk.) puolestaan keskittyi uutisiin ajankohtaisohjelmien nimellä kulkevien mielipidejorinoiden kustannuksella.

Konttinen kysyy perustellusti, onko Yle ulkoistanut liikaa ohjelmien tuottamista. Kuuntelijat tuskin silti haikailevat aikaa, jolloin Pasilan mielipidejohtajat kotoisasti kahvikupin ääressä loivat kollegoilleen yhteisen näkemyksen.

Sensuuri lienee toimittajan ärsyttävin vihollinen. Konttinen osoittaa lukuisin, usein epätäsmällisin esimerkein, miten yhteiskunnan aateli on estänyt vilunkipeliinsä puuttumisen.

Mutta onko toimittajan tärkein tavoite todella asiaohjelmissa yrittää tehdä päättäjät naurunalaisiksi tai idiooteiksi? Lähtökohta oli epärehellinen, oli asialla sitten vasemmiston Esko Seppänen tai oikeiston Maija Dahlgren.

PEKKA ALAROTU

Seppo Konttinen: Suora lähetys. Tosiasiaa Yleisradiosta. 219 sivua. Siltala.

Kriisipuhelin soi kesällä aiempaa useammin

Kesällä pari- ja perheongelmien takia soitettiin Suomen mielenterveysseuran ylläpitämään kriisipuhelimeen normaalia enemmän.

”Soittojen taustalla oli erotilanteita, perheväkivaltaa, uskottomuutta, vuorovaikutusongelmia sekä huolta omasta tai puolison alkoholinkäytöstä”, kertoo kriisipuhelintoiminnan päällikkö **Susanna Winter**.

Heinäkuussa kriisipuhelimeen tuli ennätykselliset 16 350 puhelua, kun yleensä puheluja on tullut kuukaudessa keskimäärin 12 000.

Suomen mielenterveysseuran kriisipalveluissa näkyy, että perheet ja pariskunnat hakevat aiempaa aktiivisemmin apua vaikeuksiinsa.

”Ihmiset näyttävät aktivoituneen. Mahdollisesti perheiden vaikeuksista käyty julkinen keskustelu on herättänyt ihmisiä pohtimaan omaa tilannettaan”, sanoo Winter.

Perhe- ja parisuhdeongelmat näkyvät myös mielenterveysseuran kriisivastaanotoilla. ”Ne olivat kesällä yleisin yhteydenoton syy”, kertoo kriisityön päällikkö **Pirjo-Riitta Liimatainen**.

Hänen mukaansa kriisivastaanotoilla kiireisintä aikaa ovat perinteisesti syksyt, jolloin monissa perheissä nousevat

Kriisipuhelimeen tuli ennätysmäärä puheluita heinäkuussa.

esimerkiksi eroajatukset, joita on pantattu kesälomien ajan.

”Pystyisimme auttamaan ja ehkäisemään perheiden ja pariskuntien ongelmien pahenemista huomattavasti laajemmin, jos meillä olisi enemmän resursseja”, sanoo Liimatainen.

Kriisipuhelin päivystää numerossa 010 195 202 arkisin kello 9–06, lauantaisin ja juhlapyhinä kello 15–06 sekä sunnuntaisin kello 15–22.

Päivystäjinä toimivat kriisityöntekijät sekä koulutetut vapaaehtoiset tukihenkilöt.

Vuonna 2011 kriisipuhelimeen tuli 175 350 soittoa.

MT

Teatteri on nykyhetken peili

Suomalainen ammattiteatteri heijastaa näyttämölle yhteiskunnan arvoja ja ilmiöitä. 50 vuotta täyttävä Teatterimuseo esittelee juhlanäyttelyssään 2000-luvun teatterin puhuttelevaa ydintä.

ILONA KEMPPAINEN/TEATTERIMUSEO

Klassikkonäytelmistä, kuten Anna-Liisasta ja Kullervosta on 2000-luvulla löydetty yhä aineksia uusiin tulkintoihin.

”Teatterin ytimessä on nyt se, mitä on tapahtunut suomalaiselle hyvinvointivaltiolle. Me olemme olleet huolissamme viihteellistymisestä, mutta sitä ei ole tapahtunut”, sanoo Teatterimuseon johtaja **Helena Kallio**.

Kallio on tiimeineen on katsastanut näyttelyä varten koko 2000-luvun suomalaisen ammattiteatteritarjonnan.

Näyttelyyn on päätynyt otoksia 62 esityksestä. Koosteesta välittyy hyvin, miten analyyttisesti ja tarkasti teatteri on tulkinnoissaan ammentanut ympäröivän yhteiskunnan ilmiöistä ja muutoksista.

Keskeinen teema on teatterin uusi yhteiskunnallistuminen, joka ei ole Kallion mukaan jäänyt yhden ohjelman kahleisiin.

Neljä näkökulmaa

Kuvia nyky-Suomesta -näyttelyssä 2000-luvun teatteria tarkastellaan neljänä teemakokonaisuutena.

Vielä 2000-luvullakin klassikkonäytelmistä, kuten **Minna Canthin** Anna-Liisasta ja **Aleksis Kiven** Kullervosta on löytynyt aineksia uusiin, puhuttleviin tulkintoihin nuorten ihmisten ahdistuksesta ja kamppailusta.

Lööppiseinällä Anna-Liisa ja Kullervo rinnastuvat syrjäytyneisiin nykynuoriin iltapäivälehtimäisenä kosteena. Katsoja jää pohtimaan, miten sujuvasti klassikot vertautuvat tämän päivän yhteiskuntaan.

”Nämä ovat myös meidän tulkintojamme asioista, mutta meidän ei ole tarvinnut lisätä mitään teatterin tekijöiden tekemisiin”, huomauttaa Kallio.

Muuttuvan Suomen kuva

Ehkä puhuttelevin näyttelyn osioista on Kontti, johon on koostettu muuttuvan Suomen kuvaa. Sen seinillä pyörii trailereita yhteensä 32 esityksestä.

”Kuka on suomalainen? Rasistiset ennakkoluulot, globalisoituminen, monikulttuurisuus, vanhat etniset vähemmistöt, talous, maailmantalous.

Laatikoissa pääsee kurkistamaan yhdeksään esitykseen.

Kontin esityskoosteissa pohditaan muuttuvaa Suomea, taloutta, rahaa ja ihmistä sekä työtä ja syrjäytymistä.

Näitä ja ihmisten selviytymistä on käsitelty monessa esityksessä” Kallio toteaa.

”Tämä on myös epätila, välitila, rakentamaton alue, minne alkaa syntyä ihmisten vapaata toimintaa. Kaupunkimaisen lähiön takapöpelikkö, mistä lähtee maailman haltuunotto. Epätilat vähenevät koko ajan”, pohtii näyttelyn visuaalisesta suunnittelusta vastannut **Seppo Salminen**.

Kontti näyttää kameroiden ja kuvaruutujen läsnäolon luomaa valvonnan ilmapiiriä ja samaan aikaan, miten teatteri on etsiytynyt 2000-luvulla kokonaan uusiin paikkoihin, kuten vastaanottokeskuksiin. Näkökulma laajenee edelleen katsojan ja esittäjän väliseen suhteeseen.

”Katsojan rooli on korostunut nykyteatterissa. 2000-luvun alkupuolella ero esitystaiteen ja perusteatterin välillä on kaventunut”, sanoo museolehtori **Heidi Räsänen**.

Katsojan ja esittäjän välisen suhteen uudesta tulkinnasta on hyvänä esimerkkinä näyttelyyn poimittu **Tuija Kokkosen** Muistioita ajasta -videosarja.

Sen Esitys meren rannalla (koiran kanssa) vie Yoldiameren muinaisrannalle Pohjois-Helsinkiin ja mahdolliselle tulevalle rannalle, nykyiselle tavaratalon katolle. Tässä kokonaisuudessa katsojat loivat esityksen yhteydet ja liitokset.

Studioinstallaatio

Neljäs näyttelyn teemakokonaisuus on Suomi NYT -studioinstallaatio, kymmenestä viime vuosina nähdystä esityksestä yhdistetty kokonaisuus.

Installaatio hahmottelee suomalaisen hyvinvointivaltion rakentamista ja purkua sekä suomalaisen demokratian nykytilaa.

Otoksia on muun muassa Kansallisteatterin Tuntemattomasta sotilaasta, Ryhmäteatterin Eduskunnasta, Komteatterin Suomen hevosesta, Kajaanin kaupunginteatterin satavuotisjuhlanäytelmänä nähdystä Punaisesta viivasta sekä Kansallisteatterin esityksestä Ihmisiä hyvinvointivaltiossa.

Esityksistä on kiteytetty kuvallisina tallenteina ja aikalaiskeskusteluina niiden sisällön ja tyylin ydin. Jokaisesta esityksestä on valittu näyttelyyn myös yksi näytelmän keskeistä ideaa kuvastava esine, esimerkiksi Suomen hevosesta länget.

”Toivomme, että erityisesti nuoret ja nuoret aikuiset löytävät näyttelyn”,sanoo museonjohtaja Helena Kallio.

MAIKKI KULMALA

Kuvia nyky-Suomesta – 2000-luvun nykyteatteria. Näyttely Teatterimuseossa 31.3. asti. Tallberginkatu 1 G, Helsinki. Avoinna su–ti klo 11–18, ke klo 11–20.

KIRJAT

Viro-kvartetti täydentyy uljaasti

Tunnustan ajatelleeni, että **Sofi Oksasen** vuonna 2008 ilmestynyt Puhdistus sai niin valtavan kansainvälisen menestyksen ja arvostuksen, että siitä saattaa muodostua nuorelle tekijälle jatkoa ajatellen ylipääsemätön kynnys.

Niinpä uuden romaanin vahvuus ja varmuus yllättivät.

Kun kyyhkyset katosivat on lukijalle työläs mutta loppuun ehdittyä nautinnollisen palkitseva teos. Toinen lukukerta jää houkuttamaan.

Näyttämönä on Viro 1940- ja 1960-luvuilla vuoroin natsien ja Neuvostoliiton miehittämänä. Henkilöitä on paljon, mutta etualalle tarkentuvat serkukset Roland Simson ja Edgar Parts lähipiireineen. Siinä missä Roland edustaa jaloutta ja ottaa riskejä rakkaitaan ja kansaansa suojellakseen, sanataituri Edgar luikertelee kulloisenkin vallan kätyriksi.

Edgarilla ei ole ketään niin läheistä, jota hän ei uhraisi jalansijakseen, vaimo mukaan lukien.

Loppupeleissä hän kirjoittaa KGB:n käyttöön kirjaa, joka kuvaa itsenäisyysmieliset virolaiset murhanhimoisiksi natseiksi ja puna-armeijan palauttaman neuvostovallan Viron pelastukseksi.

Mikään romaanissa ei ole suoraviivaista. Sofi Oksanen rakentaa henkilöitten kehityksen ennakoimattomasti mutta perustellusti. Tarkka kieli ja aikaan liittyvät ilmaisut lisäävät autenttisuuden vaikutelmaa.

Jo pian puolenvälin jälkeen alkaa hahmottua miten taitavasti palapeli muotoutuu, miten verkko kiristyy kulmistaan, miten kaikki liittyy kaikkeen ja mitkä ovat lopulliset henkilösuhteet. Ja miten tyylikkäästi, mässäilemättä ja silti vaikuttavasti, kirjailija näyttää ääriteot.

Mieleen tulevat nobelisti Herta Müllerin teokset, kun hän kuvaa Romanian diktatuurissa henkensä puolesta pelänneitä kansalaisia, kun vakoilijoita ja ilmiantajia oli joka puolella.

Samoin kielessä näen vastaavuutta, kun se paikoin, säästeliäästi, syventyy persoonallisella tavalla runolliseksi, pakahduttavaksi kokemuksen kuvaksi.

Kun kyyhkyset katosivat on suuri kertomus yksilöitten uskollisuudesta ja petollisuudesta, rakkaudesta ja häikäilemättömyydestä miehityksen ja ideologian pakkosyötön maaperällä.

Oikeudenmukaisuus on niissä olosuhteissa paperinen sana, valhe on elinehto, eikä paha saa

palkkaansa. Rauhankyyhkysillä on täytetty sotilaiden vatsat.

Lukukokemus on huima. Kirjailijan lupaamaa kvartetin neljättä osaa jää hyvillä mielin odottamaan.

ANELMA JÄRVENPÄÄ-SUMMANEN

Sofi Oksanen: Kun kyyhkyset katosivat. 366 sivua. Like.

Kääk, klassikoita!

Maailmankirjallisuuden klassikot saatetaan tulevaisuudessa tuntea lastenhuoneen puolella hieman paremmin. Disneyn ankka- ja hiiriversiot ottavat huomattavia taiteellisia vapauksia, mutta kaikissa on säilynyt ainakin osa perusjuonesta.

Nuoren Wertherin kärsimyksiä poteva Agünther ei päädy yhtä rankkaan ratkaisuun kuin Goethen alkuperäisteoksen kertojahahmo, vaan sarjakuvaversiossa selvitään kyynelillä ja kuhmuilla.

Aku Ankka -lehden ylläpitämä puhekuplien korkea kielellinen taso on ennallaan. Kun Mummo Ankka kuvailee Shakespeare-klassikon Äkäpussi-Roopea sanoin ”ahne, pahansisuinen ja läpihapan ärmätti”, vakavampikin lukija vähintään hymähtää.

Kirja varmasti viihdyttää ankkojen pienempiä ystäviä. Todennäköisesti myös useimmat klassikoita tuntevat selaavat kirjan mieluusti läpi. Kovin pitkälle junamatkalle siitä ei lukemista ainakaan omalla tahdillani riittänyt.

Kirjan seitsemästä tarinasta vain kaksi on aiemmin Suomessa julkaisemattomia, joten kovimmille Taskukirja-harrastajille teoksessa ei ole paljon uutta luettavaa.

ANTTI HIRSAHO

Ankalliskirjallisuuden klassikot 1 – Tuulen tuomaa ja muita tarinoita. 384 sivua. Sanoma Magazines.

Ensimmäistä suomalaistraktoria juhlistetaan

Tiistai 25.9. on Kullervon, ensimmäisen suomalaisen traktorin, nimipäivä.

Päivän kunniaksi maatalousmuseo Saran näyttelyä ja siellä esillä olevaa Kullervoa pääsee katsomaan ilman pääsymaksua ja samalla voi nauttia maksuttomat nimpparikahvit museon aulassa.

Suomen ensimmäinen traktori syntyi Turussa. Turun Rauta- ja Vaunuteollisuus Oy oli vuosisadan vaihteessa eräs tunnetuimpia konepajoja Suomen suurruhtinaskunnassa.

Yrityksen uusi suunnittelija, Gustav Woldemar Wrede, sai tehtäväkseen suunnitella nykyaikaisen pyörätraktorin eli moottorivetäjän, kuten laitetta tuohon aikaan kutsuttiin.

Kullervo-moottorivetäjä oli aikanaan hyvin kunnianhimoinen hanke. Turun Rauta- ja Vaunuteollisuus Oy:n herrat olivat päättäneet valloittaa Venäjän valtaisat markkinat tehokkaalla ja huippunykyaikaisella tuotteella.

Kaikki ei kuitenkaan sujunut suunnitelmien mukaan. Kullervon tuotanto saatiin käyntiin vuonna 1919, jolloin yhteiskunnallinen tilanne Venäjällä oli muuttunut ratkaisevasti.

Uusia markkinoita etsittiin kuumeisesti ja joitakin kymmeniä traktoreita saatiin myytyä Baltian maihin sekä yli kuusikymmentä Puolaan. Kullervo oli kuitenkin vielä kesken kehittelyn ja kärsi lastentaudeista: riittämätön jäähdytys tuotti ongelmia ja konerikkojen lisäksi erilaiset pikkuviat riivasivat Kullervoa.

Koska kauppa ei käynyt, traktorin kehittämiseen ei saatu varoja ja projekti haudattiin uhkaavan konkurssin edessä vuonna 1923. Ainakin Hankkija myi valmiita traktoreita vielä 1925.

Kolme Kullervo-traktoria jäljellä

Nykypäivään on tiettävästi säilynyt kolme Kullervo-traktoria. Sarka-museossa oleva yksilö on ostettu Liuksialan kartanoon Kangasalle vuonna 1919 ja useiden rikkoontumisten jälkeen se siirrettiin Liuksialan omaan maatalousmuseoon jo vuonna 1928. Se kuuluu nyt Tampereen museoiden kokoelmiin ja on sieltä lainassa Loimaalla.

Säilyneistä Kullervoista yksi on Mustialassa.

Kolmas onkin aivan erityinen tapaus. Tarinan mukaan isäntämies Valtimolla sai jatkuvasti kuulla naapureiden pilapuheita Kullervosta, joka oli aina rikki. Lopulta hän sai tarpeekseen, purki Kullervonsa osiin, latoi osat aiv-kuoppaan ja lapioi maata päälle.

Äänekoskelainen traktorikeräilijä **Markku Lyhty** kuuli tarinan neljäkymmentä vuotta myöhemmin ja vihjeiden perusteella onnistui löytämään maahan haudatut Kullervon osat. Näistä ja muualta löydetyistä osista hän parhaillaan kokoaa maan kolmatta Kullervo-traktoria.

MT